

Ne boj se nikdar – življenje je dar!
blaženi LOJZE GROZDE

Oratorij Mirenski Grad
7.-12. julij 2025

		1.dan	2.dan	3.dan	4.dan	5.dan	6.dan
Statisti vsi, ki ne igrajo		Pastirji, krave	svatje	sošolci v razredu	Katoliška akcija	Sošolci na dvoršču	
Doroteja P.	mama Martina	x	x	x	x	x	x
Erik	oče Tomaž	x	x	x	x	x	x
Beni	Lojze	x	x	x	x	x	x
Matjaž	ded Anton	x	x (samo kot statist)	Janez	Janez	Janez	Janez
Sabina	teta Ivanka	x	x		Ana		
Neža Smerkolj	mama Marija	x	x		Antonija		
Andrej	Pastir 1	x	fotograf	prefekt	prefekt		Matija
Samuel	Pastir 2	x			Ivan		partizan 1
Patrik V.	Kovačev Jože (očim)		x	učitelj			partizan 2
Ana Lapanja	Svat 1 (statist)		x	Tone		Tone	
Anika	Svat 2 (statist)		x	Jože		Jože	
Tilen	spovednik		x				kmet

1. dan
Veselim se – življenje je dar.

GLASBA

Na odru družinska jedilnica. Starši in trije otroci sedijo za mizo, končujejo kosilo. Vsi skupaj sklenejo roke za mizo.

OČE: Hvala ti, Bog, za ta obrok, za skupni čas in da imamo drug drugega. Amen. *Otroci vstanejo.*

MAMA: Gremo zdaj umiti roke in obraz, potem pa se odpravimo k babici.

OTROCI: *v zboru* Jaaaaa! *Odhitijo iz prostora.*

Oče in mama začneta pospravljati mizo. Mama vzame v roke kozarec in zamišljeno spregovori.

MAMA: Veš ... danes je klicala učiteljica iz šole.

OČE: *dvigne pogled, zaskrbljen* Spet? Kaj pa je zdaj?

MAMA: Luka ... stepel se je.

OČE: *frustrirano* Spet?! Vedno je nekaj! Kako naj mu dopovem, kaj je prav in kaj narobe? Najboljše, da mu dava kazen – da bo enkrat prišel k pameti!

MAMA: *negotovo* Oh, razumem, da te jezi, saj tudi mene. Ampak to sva že poskusila ... in veš, da ni pomagalo. Kaj pa če bi morala midva kaj spremeniti?

OČE: *sede na stol* Kaj pa? Ne vem, kaj naj spremenim. On naj se nauči obnašat, da bo ... normalen. Da ga ne bodo vedno gledali postrani.

MAMA: Ja, saj ... tudi jaz si želim to. *Mama se zazre skozi okno in razmišlja. Nato spregovori.* Glej, mogoče pa morava na vse skupaj vseeno pogledati drugače. Vsaj poskusiva lahko ... Glej, če pomisliva ... Ni mu lahko. Že tako je malo manjši od drugih, in ga to boli. Več mora delati za šolo, kar ga dela še bolj drugačnega. Želi si biti sprejet, a to je težko – zanj in za druge. In veš kaj?

OČE: Kaj?

MAMA: Kljub vsem tem težavam – njegovim in najinim – mislim, da ne smemo pozabiti, da je to naš Luka. In da je – tak, kot je – čisto pravi in da je njegovo življenje en velik dar.

OČE: *pogleda jo presenečeno in tiho* Dar? Veš, da na tak način pa še nisem razmišljal. Vedno me žene samo to, da morava poskrbeti, da bo vse prav. Pa pozabim, da moram najprej ceniti ... to, kar smo. Njega, takega, kot je, njega kot dar.

Za trenutek oba umolkmeta. Nato oče vstane, stopi k polici in vzame tanko knjigo.

OČE: Veš, danes sem ti hotel nekaj pokazat. Medtem ko sem v kleti iskal poletne sandale, sem našel tole knjigo. O Lojzetu Grozdetu.

MAMA: Lojze Grozde? Kdo je to?

OČE: To je mlad fant, ki je živel pred sto leti in je danes blaženi.

MAMA: Aja, saj res ... slišala sem že o njem. A si knjigo že prebral?

OČE: Ne, ravno začel sem, a zgodbo poznam že iz otroštva.

MAMA: Zanimivo. In kaj si mi želel povedati o njem?

OČE: Aja, saj res ... ja to, da v njegovi zgodbi ... vidim veliko otrok, ki jih poznam. Ki nimajo staršev. Ali pa imajo ločene starše. Otroci, ki iščejo prostor. In ... veš ... sedaj mi je padlo na misel ... da je tudi naš Luka malo njemu podoben.

MAMA: Kako to misliš?

OČE: Ko je njegova mama zvedela, da je noseča, in je to povedala svojemu očetu – Lojzetovemu dedku – je bil ta šokiran. Sram ga je bilo. Ni želel slišati o otroku, ker ni bila poročena. Ampak kljub vsemu ... njegovo življenje se je zgodilo. Kot si rekla ti - bilo je dar.

MAMA: Hm ... ja ... kako zanimivo ...

OČE: Veš kaj – poglejva si, kako je bilo takrat. Mogoče najdeva odgovor tudi za Luka.

GLASBA

Za mizo sedi Marija, ob njej sestra Ivanka. Njun oče - Grozdetov ded pa jezen hodi po sobi.

DED ANTON: Kaj bodo rekli ljudje! Otroka boš rodila in niti poročena nisi!

MARIJA: *joka.*

IVANKA: *proseče:* Oh, oče, nehajte! Veseli bodite, v hiši bo spet živahno, ko se bo rodil otrok.

DED: A zdaj jo boš pa še zagovarjala?! Sramota, sramota za našo družino. Tako lepo smo jo vzgajali, sedaj pa kar takole.

IVANKA: *se ostro postavi:* Sramota je, da se tako vedete do Marije!

MARIJA: *še vedno neusmiljeno joka.* Ivanka jo objame in boža.

DED (*že bolj umirjeno*): In kdo je njegov oče?!

Nekaj trenutkov mučne tišine.

MARIJA: *se objokana dvigne z mize:* Udovčev Franc ...

DED: O, Bog se usmili! Iz tiste družine ni nikoli bilo kaj prida. Pa zdaj ... Kdaj se bosta poročila?

MARIJA: *še bolj bruhne v jok in gre z glavo na mizo.*

DED: *stoji kot vkopan in gleda zdaj Marijo, zdaj Ivanko.*

IVANKA: Franc jo je zapustil, noče se poročiti ...

DED: Še to! O Bog pomagaj! *pogleda proti nebu in dvigne roke*

MARIJA: *neusmiljeno ihti.* Dvigne glavo z mize in ostro, hladno odseka: Prav, potem pa ga ne bo!

DED: *se zaustavi:* Česa ne bo?

MARIJA: *si ostro obriše solze in z odsekano bolečino reče:* Otroka!

DED: *presenečeno in prestrašeno:* Kaj?!!!

IVANKA: *presenečeno in prestrašeno:* Kaj?!!!

MARIJA: Če ga nihče noče, ga bom pa umorila.

DED: O, sveta Marija! Še to mi boš nakopala, ti hči nesrečna!

GLASBA

Med glasbo igralci lahko ostanejo na odru. Marija in teta Ivanka ostaneta skupaj. Marija si briše solze, Ivanka jo tolaži. Ded se usede na posteljo. Z rokami sloni na kolenih in gleda v tla. Rzmislja.

MAMA: Tukaj morava nekaj razložiti otrokom.

OČE: Da, tako je ... razložiti morava, zakaj se je družina tako jezila nad tem, da bo mama Marija rodila.

MAMA: V tistih časih, pred sto leti, je veljalo za sramoto za vso hišo, če se je otrok rodil in živel brez očeta.

OČE: Tako je ... kot smo slišali, mama še ni bila poročena – ni imela moža - in je že nosila dojenčka v telesu. Ko se bi dojenček rodil, bi bil brez očeta.

MAMA: Takim otrokom so rekli »pankrti«.

OČE: To je bila grda beseda za otroka brez očeta.

MAMA: Danes ni več tako ... takrat pa je bilo to zelo sramotno.

OČE: Zato se je ded tudi tako jezil in obupoval. Težko je sprejel, da bodo v vasi govorili o tem, da imajo pri njih takega nezakonskega otroka.

MAMA: Pa pogledjmo sedaj naprej, kako se je vse skupaj razpletlo ...

GLASBA

Se nemirno sprehaja gor in dol, nato spregovori. Marija in Ivanka ga gledata.

DED: Marija, to, kar si naredila je grozno ... neznosno je to sprejeti.

Marija povesi pogled in živčno vrti robec v rokah. Ivanka jo stisne k sebi.

DED: Ampak ...

Marija dvigne pogled, da bi prisluhnila.

DED: Kdo smo mi ... navadni ljudje - da bomo zavrgli, prekinili novo življenje? Tega ne smemo. Mi smo samo ljudje in nismo Bog. On odloča. Čeprav tega ne bi želeli - to sedaj imamo.

IVANKA: Oh, hvala Bogu, oče, da ste se pomirili! *Mariji* Saj ti bomo pomagali, ne skrbi.

DED: Težko je sprejeti tako novico ... to je res ... Težko bo nositi vse poglede vaščanov in sprejeti to sramoto, a ... vsak otrok je božji dar! Bogu se ne smemo upirati.

MARIJA: Hvala, oče!

GLASBA

GLAS MAME: Lojze se je rodil in preživil čas tako kot drugi otroci na kmetih. Pomagal je pri delu doma – hranil je kokoši, delal na njivi, pasel je krave ... Bili so zelo revni in večkrat je bil lačen. A mama, teta in dedek so ga imeli radi.

Zunaj, na pašniku. Jutro. Lojze prihaja s pastirsko palico in knjigo pod pazduho. V ozadju se slišijo kravji zvonci.

LOJZE: Evo kravice so na travniku in se že pasejo ... jaz pa se bom usedel na to skalo. Od tu bom dobro videl, če se katera preveč oddalji. In lahko bom v miru gledal svojo najljubšo knjigo. Če bi krave kaj razumele, bi tudi njim malo pokazal. Ta knjiga mi je tako všeč, ker je pisana in ima zanimive risbe. Nikoli se jih ne naveličam gledati. *Lista in je vesel* Joooj, kako je bilo hudo, ko se je stara mama razjezila name, zakaj buljim v to knjigo. To je bilo takrat, ko se mi je Liska izgubila, ker sem bil zatopljen preučevanje teh lepih podob. Kako sem jo potem prosil na kolenih, da mi knjigo vrne! *Jo stisne k sebi* To je moja najljubša knjiga. Komaj čakam, da bom šel v šolo in se naučil brati. Potem bom lahko knjige celo bral in ne samo gledal!

Veselo opazuje in lista dalje. Čez nekaj časa zasliši, da nekdo prihaja.

LOJZE: Kdo gre? *Se ozira, da bi videl, kdo prihaja.*

Na oder prideta PASTIR 1 in PASTIR 2, starejša fanta iz vasi. Ga obstopita. Lojze še sedi, da je videti še bolj neznamen pred njima.

PASTIR 1: Kaj pa ti, Lojze, a knjigo bereš? Olala ... Kaj takega? Kje pa imaš krave?

PASTIR 2: A zgubljaš čas, ko bi lahko kaj drugega delal!? Lahko bi stari materi nabral suhe veje za ognjišče, namesto, da buljiš v to knjigo.

PASTIR 1: Ah, pusti, saj ni vredno z njim govoriti. Iz tegale tako ali tako ne bo nič!

Poudarjeno Saj niti očeta nima. Pankrt je, saj veš!

PASTIR 2: Ja, saj res, prav imaš. Niti knjige ne pomagajo takim, kot si ti, ki po nesreči pridejo na svet.

PASTIR 1: Ja, bolje je za take, da se niti ne rodijo.

LOJZE: *zardel in jezen, vstane in se zadere na enega* Nisem pankrt! *in na drugega* Nisem po nesreči prišel na svet! *stisne pesti in jih dvigne proti njima* In če bi bil večji, bi vama že pokazal!

PASTIR 2: Opala ... mali pankrt se je razjezil! *Grozeče se mu še bolj približa* Raje se skrij, da ti še kakšne ne primaževa! Ti mulc predrzni!

PASTIR 1: *prime za ramo Pastirja 1* No, daj, saj si rekel, da nima smisla... Pridi, raje greva naprej ...

PASTIR 2: Saj res, ni vredno. *Pljuneta na tla poleg Lojzeta in odideta.*

Lojze ostane sam. Gleda v tla. Tišina.

LOJZE: *pretresen in žalosten usede na tla in se skrči v dve gubi. Nekaj časa sedi s skritim obrazom na kolenih. Potem dvigne pogled.* Da sem prišel po nesreči na svet in da ne bo nič iz mene ... kaj pa če imajo prav? Kaj pa če imajo prav? ... *pobere knjigo, jo obriše, si jo stisne k prsim in poklapano odide.*

Doma ded sedi ob peči, bere molitvenik. Lojze vstopi, ves potr.

DED: Lojze, kaj pa ti že tako zgodaj nazaj? *Odloži molitvenik. Ga premeri.* Nekaj ni prav, kaj?

LOJZE: *gleda v tla*

DED: Lojze ... pa ne da si kaj spet ušpičil?

LOJZE: *nemo odkima*

DED: Kaj pa je? Povej, Lojze ...

LOJZE: *se obotavlja* Ded ... a ... iz mene res nič ne bo in sem samo po nesreči prišel na svet?

DED: Ojoj, Lojze ... od kod pa si to prinesel? ... Aha, že vem ... A te je kdo zmerjal?

LOJZE: Ja, dva fanta na paši. Pa rekla sta ... da ... začne jokati ... da ... da ... da ...

DED: No, pridi k meni, Lojze. Usedi se tu. *Primakne stol, da se Lojze lahko usede nanj. Objame ga čez rame.* Kaj sta rekla?

LOJZE: Da je bolje da se taki, kot jaz, ne bi niti rodili.

DED: Oh, Lojze ... *nekaj časa sta samo skupaj v bolečini, Lojze joče* Lojze, to ni res, ne verjemi hudobnim ljudem. Vsako življenje je lepo in vsako življenje je dar. Tudi tvoje. Tudi če je težko. Ni pomembno, kako si se rodil, ampak kako živiš.

LOJZE: Ampak zakaj me ljudje gledajo, kot da je moje življenje ničvredno?

DED: *mirno* Ne vem ... ljudje znamo biti zelo hudobni. Ampak Bog je tisti, ki te je hotel, ki te ljubi. In jaz tudi.

LOJZE: Pa teta Ivanka tudi?

DED: Seveda. In tvoja stara mama in mama tudi. Vsi tvoji domači, ti lahko povemo, da si za nas velik dar. Vsako življenje je velik dar, tudi če je težko. Ti poslušaj nas in ne teh hudobnih jezikov, velja?

LOJZE: *se počasi umiri* Velja. A potem ti res misliš, da moje življenje ni napaka?

DED: Ne, da mislim. Jaz to vem. Tvoje življenje je dar. Pridi k meni, moj fant. *Ga še bolj stisne.* Nikoli ne podvomi v to!

LOJZE: *počasi se mu zjasni obraz* Hvala dedek ... sem že mislil, da imata fanta prav ...

DED: Le pogumno, Lojze. Ti si naš in radi te imamo!

GLASBA

MAMA: Zares primerna zgodba za našo situacijo z Lukom. Prav si imel.

OČE: Ja, nobeno življenje ni napaka, ampak dar. Prav vsako.

MAMA: Tako je ... in vsako življenje je malo lepo in malo tudi težko.

OČE: Ja ... res je.

MAMA: A je tudi pri vas tako otroci? Da je v vašem življenju malo lepo in malo težko.

OČE: Kaj vam je lepo? Kaj vam je težko? Otroci naštevajo (lepo, ko smo z družino, ko se igramo, težko ko nam ne gre v šoli, ko se kregamo s prijatelji, ko se kregajo starši ali ko starši ne živijo več skupaj ...)

MAMA: Ja ... in vse to je dar – lepo in težko. Mi odrasli včasih kar pozabimo na to.

OČE: No, sedaj bova tudi midva lažje sprejela našega Luka in se ga veselila, pa čeprav bo še kakšno ušpičil.

MAMA: Tako je ... imeti morava v mislih, da je vsako življenje – DAR.

OČE: Na svidenje, otroci!

MAMA: Na svidenje!

GLASBA

2. DAN

Tudi če boli – življenje je dar

GLASBA

Mama v poletni obleki pometá pod mizo. Oče odpre vrata, vstopi s torbo, se nasmehne.

MAMA veselo O, živijo, si že tukaj!

OČE pogleda jo z nasmehom, poljubi jo na lice Živijo! Ja, sestanek mi je odpadel, pa sem šel prej domov, ker imam še nekaj nadur.

MAMA O, super. Boš kavo? Malo prej sem jo skuhala.

OČE odloži torbo na omaro Hvala. Ja, pa res bi. Prosim. sede, vzdihne Veš, na poti domov sem kar razmišljal. O našem Luku. In o Grozdetu.

MAMA usede se nasproti njega, pogleda ga pozorno Ja, kaj pa?

OČE: Ja. Daje mi misliti, kar sem bral. Grozde je v otroštvu precej nagajal.

MAMA: A res? Tega pa nisem vedela.

OČE: Ja in ravno to mi je dalo misliti.

MAMA: Povej ...

OČE: Nekje piše, da ni nagajal, ker bi bil "hudoben". Ampak ... ker je bil v sebi zelo žalosten – vse ga je bolelo: očeta ni imel, pozneje ni mogel živeti pri mami ... Pustila ga je pri dedku in teti.

MAMA Hm ... kako pa da je potem vseeno postal blaženi? Čeprav je tako nagajal?

OČE: Ja. On je zmogel to premagati. To me preseneča. Veš, včasih se mi zdi, da so nekateri otroci ... kot ujeta bitja. Kar ne morejo se rešiti svojih lumparij. Dan za dnem neumnosti.

MAMA pogleda stran, potem nazaj k njemu Si imel v mislih tudi našega Luka?

OČE pogleda jo z rahlim nasmehom Ja, veš da ... Si danes kaj govorila z njim, kaj je bilo včeraj v šoli?

MAMA: Sem, ja. Malo ... preden je šel na nogomet.

OČE: In?

MAMA: Rekel je, da je udaril Miha, ker je bil jezen.

OČE: Zakaj pa?

MAMA: Spotaknil se je ob Mihovo torbo, ki je ležala na tleh. Miha se je smejal tej smešni situaciji.

OČE: Aha ...

MAMA: Ja, in Luka se je razjezil, ker ga je bolelo, da se mu posmehuje.

OČE: ... in potem ga je udaril.

MAMA: Ja ... tako je ...

OČE pokima, tiho Spet tisti občutek ... da je ponižan, manjvreden. In potem dela neumnosti.

MAMA: Ja, tako kot si prej govoril o Lojzetu. Njega pa je bolela zapuščenost. Pa tega ni znal povedati in je nagajal.

OČE vdihne globoko Veš ... včasih se mi zdi, da se midva preveč trudiva "popraviti" vedenje. In premalo razmišljava, kaj Luka v resnici boli, da se tako obnaša.

MAMA Ja, mislim, da imaš prav. To si morava zapomniti.

OČE: A greva sedaj pogledat, kako je bilo z Lojzetom?

MAMA: Ja, pa dajva.

GLASBA

Domače dvorišče. Poroka. Svatje stojijo v skupinah, v rokah imajo kozarce, klepetajo in se smejejo. V ozadju se sliši harmoniko. Fotograf pripravlja stojalo za fotografiranje. Lojze se giblje med gosti, oblečen nekoliko bolj svečano kot sicer, a še vedno skromno. Mama ima belo obleko in venček v laseh, ob njej stoji Jože, ženih.

LOJZE: *steče k mami in jo objame okoli pasu* Mami, mami, kako si lepa!

MARIJA: *nežno ga odrine* Joj, Lojzek ... danes se ne moreva objemati ...

LOJZE: Pa zakaj?

MARIJA: Poglej ... umazal mi boš obleko! Umazana ne morem v cerkev.

LOJZE: Oh, mami ... zakaj se pa moraš danes obleči prav v belo ... saj veš, da se na belem takoj vidi, če se umažeš ... Lahko se preoblečeva in potem me boš lahko tudi stisnila. In tudi mene tale srajca prav grdo tišči.

MARIJA: Joj, Lojze, ti ne razumeš. Danes sem nevesta – neveste nosijo belo obleko, ker je praznična.

LOJZE: Oh, ne maram praznikov, če so taki, da te ne smem objeti ... komaj čakam jutri ...

MARIJA: Zakaj pa ...

LOJZE: Ja, da bo spet vse po starem. Ti boš moja mama in lahko bom pritekel k tebi umazan in me boš lahko objela.

MARIJA: Aha ... *utihne in nekaj časa premišljuje*

LOJZE: *Lojze opazi, da nekaj ni v redu* Kaj pa je? Zakaj si utihnila?

MARIJA: Veš ... Lojze ...

LOJZE: Kaj?

V tem pride ženin Jože in prekine njun pogovor.

JOŽE: O, kje je moja nevesta! *Jo objame okrog pasu in ji da poljub na lice* Pridi, bova skupaj s svati nazdravila in pojedla košček klobase in kruha. Dan bo še dolg.

MARIJA: Seveda, takoj ... Samo Lojzetu še nekaj povem ...

JOŽE: No, le povej, potem pa pridi ... *odide nazaj k svatom.*

MARIJA: *počepne k Lojzetu* Poslušaj, Lojzek. *Ga prime za roko* Jutri greva z Jožetom najprej na najin novi dom. Po tebe pa pridem, takoj, ko bo mogoče. Ko si vse urediva.

LOJZE: *zaskrbljen* Ampak zakaj jaz ne morem takoj s tabo? Me ne boš nič pogrešala?

MARIJA: *mami je težko, govori s težkim srcem in s premori* Joj, Lojze ... veš, da te bom pogrešala ... Tega zdaj še ne moreš razumeti. A obljubim ti, da te bom prišla iskat, takoj ko bo čas.

LOJZE: *pogleda v tla* Res prideš? Obljubiš?

MARIJA: Obljubim.

JOŽE: *zakliče* Marija, pridi, no!

MARIJA: *pogleda proti svatom* Prihajam! *Proti Lojzetu* Pojdi se sedaj malo igrat *nežno poljubi Lojzeta na čelo in gre k svatom.*

Lojze malo gleda za njo, nato pa se ozre okrog sebe. Opazi, da na drugem delu prizorišča fotograf popravlja aparat. Lojze se približa, očaran.

LOJZE: Kaj pa je to? Zakaj gledaš v tisto škatlo?

FOTOGRAF: To je fotoaparat. Z njim ujamem trenutek. Poglej, takole. *Mu pokaže razvito fotografijo* Tak spomin bosta dobila ženin in nevesta.

LOJZE: O, waw! Kako je to mogoče?!

FOTOGRAF: To napravi svetloba, ki jo spustiš skozi fotoaparat - oziroma to škatlo, kot ji praviš ti.

LOJZE: O, super zadeva! *Se postavi pred fotoaparat, kot da bi želel, da ga slika* Lahko tudi mene tako spraviš na tisti listek? *pokaže na fotografijo*

Teta Ivanka opazi prizor in prihiti k njemu.

IVANKA: Lojze, ne nagajaj. Pusti fotografa pri miru.

LOJZE: Samo na sliko bi rad!

IVANKA: Poslušaj, fotograf je tu za ženina in nevesto, ne zato, da bo tebe slikal.

LOJZE: No, še boljše, potem pa se bom slikal z mamo in Jožetom.

IVANKA: *ježno in odločno* Poslušaj, Lojze! Fotograf bo naredil eno fotografijo in na njej bosta samo tvoja mama in Jože, ker sta ženin in nevesta. Prav?

LOJZE: *protestira: prekriza roke na prsih in pogleda izpod čela ter udari z nogo ob tla* Ni pošteno! Jaz sem pa od mame! Zakaj ne smem na sliko?

IVANKA: Lojze! Dovolj je! *Ga z dvignjenim kazalcem grdo pogleda.*

Lojze povesi pogled. Ivanka se umakne k svatom.

FOTOGRAF: *proti svatom* Draga ženin in nevesta, aparat je pripravljen. Prosim, če se postavita tu spredaj.

JOŽE: Seveda! Pridi, nevesta moja. *Ženin nastavi nevesti roko, ta ga prime pod roko in skupaj gresta pred aparat.*

V tem se blizu aparata postavi tudi Lojze. Ni še postavljen tako, da bi ga bilo videti na sliki, a prebrisano čaka v pripravljenosti.

FOTOGRAF: *Vpraša ženina in nevesto* Pripravljena?

MARIJA in JOŽE: Sva.

FOTOGRAF: *Si pokrije glavo s pregrinjalom in pogleda v aparat.* Tri, štiri, zdaj!

V tem ko reče zdaj, Lojze skoči pred ženina in nevesto, da bi bil tudi on na sliki.

Prizor vidijo tudi svatje

VSI: *zgroženi in jezni:* Lojze!

IVANKA: *se hitro približa* Ti, mulc, presneti! Saj sem ti rekla, da ne smeš! *Prime ga za uho in mu ga navije.* Pridi takoj z mano! *Ga prime za roko in ga odvleče stran.*

LOJZE: Au, au, pusti me ... Če pa bi rad bil na sliki z mamo!

MARIJA: *gleda za njim* Oh, Lojze ... *rada bi šla za njim.*

JOŽE: *jo ustavi* Saj se bo pomiril ... pusti ga, daj slikajmo se ... Fotograf! Pripravljena sva.

IVANKA: Zaprla te bom h kokošim, da ne boš več nagajal! *Odvleče ga na rob prizorišča. Zapre ga za ograjo h kokošim.*

LOJZE: *v jezi brca okoli sebe, se dere* Hočem biti na sliki! Zakaj mi ne pustijo!? Rad bi bil z mamo na sliki! Ona je moja!

Brca naokrog, v tem po nesreči zadane kokoš. Ta se opoteka in obleži. Lojze obstane, prestrašen.

LOJZE: *tiho, pokrije si usta* Ojoj ... Kokoš? Kaj sem naredil? *počepne, se skloni k njej, nato se usede in se razjoka.*

GLASBA

Nevesta in ženin med glasbo s svati počasi zapustita oder.

Počasi se na prizorišče vrne teta Ivanka. Svatbe je konec. Nadene si predpasnik in pospravlja kozarce ipd. Čez nekaj časa se spomni.

IVANKA: Ojoj, saj res ... Lojze! *Steče v kokošnjak.* Lojzek ... Lojzek ... oh, revež, zaspal je na tleh. Lojze, vstani ...

LOJZE: *počasi se zbudi, ima solzne oči* Teta ... nisem hotel ... Jezen sem bil ... ker se nisem smel slikati ... potem sem jo brcnil in ... umrla je.

IVANKA: O čem govoriš, Lojze! Si sanjal?

LOJZE: Oh, ko bi le sanjal... poglej ... *pokaže na mrtvo kokoš.* Oprosti.

IVANKA: *pogleda kokoš, z vzdihom* O, Lojze ...

LOJZE: Oprosti, teta Ivanka.

IVANKA: *ne ve, kaj bi* Ah, Lojze ... pridi sem. *Ga vzame v naročje.*

LOJZE *žalosten* Nisi jezna name?

IVANKA: Ah, veš da nisem prav zadovoljna, da si nam spravil eno kokoš na drugi svet ... a po svoje te razujem.

LOJZE: A potem res nisi jezna? Vedno kaj ušpičim! Nikoli nisem priden! Slab fant sem ...

IVANKA: Glej, Lojze ... nisi slab fant.

LOJZE: Res to misliš?

IVANKA: Res to mislim.

LOJZE: Kako, da nisem slab fant, če pa nagajam?

IVANKA: Veš, zakaj delaš toliko neumnosti?

LOJZE: Ne, ne vem ...

IVANKA: Ko ti je težko ... takrat delaš neumnosti ...

LOJZE: Kaj mi je težko?

IVANKA: Na primer, da nimaš očeta, da ne moreš biti na sliki, da ne moreš z mamo na njen novi dom.

LOJZE: Ja, saj res, to je ... in potem sem tako žalosten in jezen, da si ne morem pomagati in bi kar vse razbil. In včasih res razbijem in kaj uničim.

IVANKA: Razumem, to je res problem, ja ... ampak veš kaj, vse se da popraviti.

LOJZE: Resno misliš? Kako?

IVANKA: Tako, da se opravičiš in trudiš, da bi drugič ravnal drugače.

LOJZE: In to je dovolj?

IVANKA: Skoraj...

LOJZE: Kaj pa še moram?

IVANKA: Še Bogu moraš povedati in ga prositi, da ti odpusti.

LOJZE: Pa Bog vedno vse odpusti?

IVANKA: Seveda, on nas razume, zakaj ga polomimo.

LOJZE: A čisto vse odpusti?

IVANKA: Ja, vse, če nam je žal in sklenemo, da se bomo trudili, nam vedno rad odpusti.

LOJZE: A res? In potem se vse popravi?

IVANKA: Tako je ...

LOJZE: A tudi kokoš se popravi?

IVANKA: *se nasmehe* No, kokoš ravno ne ... ampak tvoji odnosi z drugimi se popravijo. Ni važno, kolikokrat ga polomiš, vedno lahko spet pridemo skupaj in se imamo radi.

LOJZE: Oh, kako sem srečen, da se da popraviti. Včasih si res mislim, da z mano nikoli ne bo nič, ker sem tako lump.

IVANKA: Veš kaj, predlagam, da greš sedaj k spovedi in svojemu Bogu očetu prav vse zaupaš.

LOJZE: Imaš prav, teta, misliš, da bi lahko šel kar takoj? Da bom povedal vse neumnosti in bom lahko spet priden. In vesel.

IVANKA: No, pa pojdi. Potrkaj pri duhovniku in ga prosi za spoved. Če je doma, bo gotovo vesel tvojega obiska.

GLASBA

Lojze pride pred vrata župnišča in potrkaja. Odpre mu župnik. Z giba se samo zmenita, da bi rad spoved. Se usedeta in začneta.

LOJZE: V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.

SPOVEDNIK: Amen.

LOJZE: Amen. *Nato mencajoče:* Hmmm ... *Se v zadregi odkašlja.* Aaa....

SPOVEDNIK *spodbudno, rahlo nestrpno:* Prosim ...

LOJZE: Sram me je povedati ...

SPOVEDNIK *pomirjujoče*: Ja, kaj pa? Nič naj te ne bo sram, saj Jezus že ve, kaj si naredil ...

LOJZE *kar pogumno ugovarja*: Aja, saj to je res... pa teta Ivanka tudi že ve ...

SPOVEDNIK: No, vidiš ... kar pogumno povej ...

LOJZE: No, jezen in žalosten sem bil in sem brnil kokoš ... in reva je poginila.

SPOVEDNIK: Razumem. No, zakaj pa si bil jezen in žalosten?

LOJZE: Žalosten sem, ker ne smem biti pri mami. Šla je z Jožetom in rekli so, da ne smem še z njima.

SPOVEDNIK: Aha, razumem. Razumem, da ti je težko. Veš, v življenju je vsakomur kdaj težko. Čisto nihče ne živi brez bolečine. Si vedel to?

LOJZE: No .. nisem ne ... A tudi teto Ivanko kaj boli?

SPOVEDNIK: Seveda, tudi teto Ivanko. Prepričan sem, da je na primer tudi njej težko, ker ne moreš k mami.

LOJZE: Ja, saj imate prav ... Pa je tudi vam, kdaj hudo in vas kaj boli?

SPOVEDNIK: Oh, seveda ... nihče ni kot kamen. Bolečina pride z življenjem. Meni je na primer težko, ker se večkrat počutim čisto sam.

LOJZE: A res?

SPOVEDNIK: Seveda ...

LOJZE: In kaj takrat naredite? A tudi vi v jezi kaj razbijete...?

SPOVEDNIK: No, ne, to ravno ne ... Se pa včasih jezim sam pri sebi.

LOJZE: Kako pa si potem pomagate?

SPOVEDNIK: Pravim si, da dokler smo na svetu, nas bo vedno kaj malega bolelo in da s tem ni nič narobe. Potem lažje sprejemem in ne delam zaradi tega neumnosti. Pa Bogu povem, da mi je težko.

LOJZE: In to res deluje?

SPOVEDNIK: Ja... deluje...

LOJZE: Če pravite, da deluje, bom pa tudi jaz tako sam sebi rekel. Upam, da mi bo uspelo.

SPOVEDNIK: No, tako je prav ... Kar pogumno ... vedno je pot naprej.

Sedaj pa zmoliva do konca, a ne?

LOJZE: pokima in s sklonjeno glavo tiho moli. Spovednik mu dodeli odvezo.

SPOVEDNIK: Tako, Bog ti je grehe odpustil, pojdi v miru, Lojze

LOJZE: Bogu hvala!

SPOVEDNIK: ... pa še pridi... Ko poveš in se spoveš, je lažje iti naprej. Ne nosiš več bremena na sebi.

LOJZE: Hvala, gospod župnik. Nasvidenje!

SPOVEDNIK: Nasvidenje!

Lojze pomaha in odide.

GLASBA

MAMA: Ubogi Lojze, a ne?

OČE: Ja, veliko bolečine je moral nositi. Si predstavljaš, kako težko je bilo, ko tako majhen ni smel z mamo?

MAMA: Seveda.... Pa saj je danes podobno. Koliko otrok trpi, ker imajo ločene starše, ker se morda vsak teden selijo od očeta k mami, ker jih boli, ko jih vrstniki zafrkavajo, ko jih nihče ne razume in podobno.

OČE: Ali je tudi vam kdaj težko, otroci? (Otroci odgovorijo.) In potem delate neumnosti ali nagajate ali se upirate?

MAMA: Danes smo se naučili, da na naše obnašanje vedno nekaj vpliva.

OČE: Če smo lumpi, je za tem navadno skrita neka bolečina ali žalost. Tako kot pri našem Luku.

MAMA: Ja, ko se počuti, da je ponižan ali, da ni dovolj dober, bo takoj odreagiral z jezo ali bo počel druge neumnosti .- ne bo ubogal, bo protestiral ...

OČE: Ja, in to velja za vsakega izmed nas ... Ko delamo neumnosti, nas navadno nekaj boli.

MAMA: Kaj pa je rešitev, da neumnosti ne bi delali?

OČE: Ja, da naredimo tako kot Lojze. Da se zavedamo, kaj nas zaboli in skušamo v tem zdržati. Če pa kljub temu naredimo kaj narobe, da se opravičimo.

MAMA: Kako veliko se lahko vsi naučimo od našega Lojzeta, a ne?

OČE: Ja, res je ...

MAMA: Otroci, za danes je to vse... lepo se imejte in se vidimo spet jutri!

OČE: Lepo se imejte!

GLASBA

3. DAN

Ne udarim nazaj – življenje je dar.

GLASBA

Mama in oče skupaj režeta zelenjavo za kosilo. Ob tem se pogovarjata.

MAMA: Prav vesela sem, da je sobota in da imava končno nekaj časa za naju.

OČE: Ja, in to za skupno kuhanje.

MAMA: Ja, res. In med rezanjem zelenjave se lahko še kaj pogovoriva.

OČE: Ja ... saj vem, da se rada pogovarjaš ... imaš izbrano že kakšno temo za danes?

MAMA: *se smeji* Oh, ja, tem je veliko, saj veš!

OČE: No, ja, to vem – potem pa reciva drugače, katera tema je najbolj nujna?

MAMA: Aha, ja, najbolj nujna je naš Luka.

OČE: Aha, naš Lukec. Kaj si želela govoriti?

MAMA: Danes je prišel iz šole jezen kot ris.

OČE: Aja? A mu je spet kdo kaj naredil?

MAMA: Ne, učiteljica je dala otrokom nalogo, da v paru pripravijo plakat o veselju.

OČE: Ja?

MAMA: Otroci so morali žrebat pare in Luku je žreb določil Miha.

OČE: *presenečeno* A res? To pa je naključje! Potem pa že razumem, zakaj je bil jezen kot ris.

MAMA: Ja, saj, rekel je, da s tem kretenom res ne bo delal plakata! Ampak, veš, kaj mislim?

Da je to v resnici zelo dobro zanj in za njegovo prijateljstvo z Mihom.

OČE: Ja, tudi meni se zdi prav posrečeno. Imela bosta priložnost, da se pogovorita.

MAMA: Ampak ... kako naj Luka pripraviva do tega, da ne bo nadaljeval te vojne z Mihom?

OČE: Hm ... ja ... trenutno je res v vojni, prav si to povedala – Miha se mu posmehuje, Luka mu vrne z udarcem in povrh še z zamero.

MAMA: Vojna, ki se lahko nadaljuje v nedogled.

OČE: Hm ... učiti ga morava, da se na eni strani lahko odloči za vojno – ki še nikomur ni prinesla nič dobrega, na drugi pa za nekaj boljšega – za prijateljstvo.

MAMA: Bravo, to je modra misel.

OČE: Veš kaj, prav zanimivo ... zadnjič sem gledal filmček o Lojzetu ... ko je bil v šoli, se je velikokrat s kom stregel, saj veš ... zafrkavali so ga, ker je bil kmečki, reven fant... Pa mu je hitro zavrela kri.

MAMA: A res?! No, to me pa kar nekako potolaži. In kako je to premagal? Saj je moral premagati, a ne, če je postal blaženi?

OČE: Ja, ja, je premagal ... Ker je imel dobro srce in močno voljo, se je znal odločiti za prijateljstvo in odpustiti.

MAMA: Odločiti za prijateljstvo in odpustiti! To je to! Bravo! O tem morava govoriti Luku.

OČE: Pa poglejva sedaj, kako je bilo z Lojzetom.

GLASBA

Šolski hodnik pred učilnico. Lojze sedi na klopci. Oblečen je zelo skromno – obrabljena srajca, prevelik suknjič. Drugi fantje se zbirajo v skupine. Vzdušje je napeto – vsi čakajo na rezultate sprejemnega izpita.

TONE: *tiho, posmehljivo* A tisti v kotu je bil tudi na izpitu? Kje pa ima kravato?

JOŽE: Saj je en navaden pastir. Kravate sploh še videl ni.

TONE: Kaj bo takšen sploh delal tukaj? Šola ni za take ljudi s kmetov – za hribovce.

Lojze sliši, pogleda stran. Stisne pesti, ne reče nič.

Na prizorišče vstopi PREFEKT s papirjem v roki. Naenkrat se vse umiri. Fantje dregnejo drug drugega, da bi se utišali. Vsi se v negotovosti obrnejo proti njemu.

PREFEKT: avtoritarno Imam rezultate sprejemnega izpita. Berem po priimkih. Vi pa se javite, ko vas pokličem. Dobite tudi potrdilo v roke. Torej: Janez Avbelj? *Se ozira okrog in išče s pogledom.*

JANEZ: *negotovo* Tukaj.

PREFEKT: Sprejet!

Janez si oddahne oz. drugače pokaže, da mu je odleglo, stopi do prefekta in prevzame list.

PREFEKT: Tone Bevc?

TONE: *negotovo* Tukaj.

PREFEKT: Sprejet!

Tone si oddahne oz. drugače pokaže, da mu je odleglo, stopi do prefekta in prevzame list.

PREFEKT: Jože Novak?

JOŽE: *dvigne roko* Tukaj.

PREFEKT: Sprejet!

Jože pri sebi zaploska in stopi do prefekta in prevzame list.

PREFEKT: Alojzij Grozde?

LOJZE: *z močnim in odločnim glasom* Tukaj.

Vsi se obrnejo proti njemu. Učitelj dvigne pogled, ker ni videl, kdo se je oglasil.

PREFEKT: *presenečeno* Kdo je ta odločen mož s pogumnim glasom?

LOJZE: Jaz!

PREFEKT: Vi ste Grozde? ... Hm, dobro opravljeno. Čestitam.

LOJZE: *ponosno prevzame list in si ga ogleduje. Pogleda tudi proti tistim, ki ga zafrkavajo in se pobaha* Ste videli – hribovci tudi znamo!

Fantje mu nič ne odgovorijo – obrnejo se stran.

JOŽE: Sta slišala? Uspelo mu je!

TONE: Ah, sreča pač. Eni imajo srečo. *Ta mu prikimata.*

JOŽE: Saj najbrž dolgo ne bo zdržal. Eno zimo v mestu in bo odnehal.

TONE: Ja, gotovo se bo kmalu vrnil med svoje kravice.

GLASBA

Med glasbo se družina razide. Nato pa se vrne s torbami. Usedejo se k pouku.

Mamin glas razloži: Šola se začne in Lojze preživlja težke čase. Zelo pogreša dom in domače, učenje je naporno, pri nekaterih predmetih ima velike težave.

LOJZE pride v razred s povešenim pogledom. Usede se v prvo klop, hitro vse zloži na mizo in začne prepisovati. Ostali učenci niso tako zavzeti. Sedijo še na mizah, se pogovarjajo

TONE: Glej ga hribovca, a nisi naredil naloge doma?

LOJZE: *pogleda gor, sošolcem nameni grd pogled, a ne odgovori, brez besed tiho dela dalje*

JOŽE: Glej ga, kako je on pomemben, še odgovori nam ne!

TONE: No, boš odgovoril?

LOJZE: *se vseeno odloči, da bo odgovoril, ne dvigne pogleda* Učim se.

JANEZ: *se mu približa in pogleda v njegove zvezke, ni nesramen* Kaj pa se učiš?

LOJZE: Srbohrvaščino.

JANEZ: Saj res, danes dobimo teste nazaj. Mislite, da bo profesor zadovoljen z nami?

TONE: *napihnjeno* Ah, srbohrvaščina je zame mala malica. Gotovo bom dobil dobro oceno.

JOŽE: Jaz pa nisem preveč dober. Ampak sem pa vseeno boljši kot naš pastir Grozde, ki komaj spravi skupaj za kako dvojko, a ne Lojze!?

LOJZE: *ne more več, sunkoma vstane in se zapodi proti Jožetu. Ta je presenečen in se skoraj nima časa braniti.* Ti bo že pokazal ta pastir in hribovc, ti mestna reva!

Se prerivata in tepeta. Fanta okrog njiju ju mirijo.

TONE: Fanta, fanta, nehajta!

JANEZ: Ej, učitelj bo prišel, nehajta. Dobila bosta kazen!

Lojze in Jože ne nehata. Lojze je močnejši in Jožeta položi na tla.

LOJZE: Imaš zdaj dovolj? *Si popravi majico in se vrne nazaj na svoje mesto.*

Jože še nekaj časa presenečeno leži, nato mu Janez pomaga vstati.

JANEZ: Si v redu?

JOŽE: Ja, ja, saj bo...

Fantje so sedaj tiho in se posedejo v klopi. Kmalu pride učitelj in je presenečen nad tišino. Fantje vstanejo in ga pozdravijo.

VSI: Bogdaj, gospod učitelj.

UČITELJ: Bogdaj, fantje. Sedite. Kaj pa je danes tak mir? A sem vam le uspel dopovedati, da se pred mojim prihodom pripravite na delo ali vas tako skrbijo rezultati testa?

Učenci se tiho spogledajo.

UČITELJ: *je še bolj začuden* Res ste čudni danes ... Nekaj ni prav. *Strogo* No, bo kdo kaj povedal? Janez, ti povej. Ste kaj ušpičili?

JANEZ: *vstane in se obotavlja z odgovorom.* Gospod, učitelj ... malo smo se po moško pogovorili.

UČITELJ: *počasi in preiskujoče* Po moško ste se pogovorili? Kaj to pomeni?

JANEZ: *obotavljajoče* No, malo smo ... mislim, ne smo ... SO, so ... se ... stepli.

UČITELJ: No, no, no... kaj slišijo moja ušesa. In kdo je bil?

JANEZ: Hm ... a moram res povedati, gospod učitelj? Saj ne bodo več.

UČITELJ: Seveda, moraš.

JANEZ: No ... bila sta ... Lojze in Jože.

Lojze in Jože se malo skrijeta za dlani.

UČITELJ: No, saj sem si prav predstavljal! Vstanita!

Oba vstaneta in s povešeno glavo.

UČITELJ: *Strogo* Lojze – tu nismo na kmetih! Doma delaj, kar hočeš, pasi krave, se pretepaj, popivaj ... tu pa smo civilizirani ljudje in tega ne boš počel. In ti Jože, kaj pa je tebe pičilo? Tvoja mama in oče sta zgledna človeka, kaj bosta rekla na to? Za Lojzeta že vemo, da je s kmetov, ni veliko za pričakovati, ampak ti ... ki si lepo vzgojen! Vi ste bodoči intelektualci, učeni ljudje. In kakšni odrasli boste postali, če se ne znate drugače pogovarjati kot s pestmi? ... Nič ... prefektu bom povedal, pa naj on odloči, kaj bo naredil z vama. ... Sedaj pa začnimo s poukom. Gre za kateder in vzame teste iz torbe. Tako, kot že veste, sem danes prinesel teste. Moram reči, da ni šlo tako slabo ... no, razen nekaterim ... Bom povedal ocene. *Ob tem deli teste.* Janez: štiri, bravo. Tone: pet, odlično, Jože: ni tako slabo: 3, Lojze ... *se bolj ustavi ob njem in odkima* – ne, to pa spet ni bilo dovolj za 2. Lojze, ne vem, kako se boš to naučil – ne gre in ne gre.

LOJZE: *sprejme test, z rokama se prime za glavo in gleda v test.*

GLASBA

Učenje se nadaljuje med glasbo. Učitelj piše na tablo, učenci prepisujejo. Nato je konec pouka. Vsi odidejo. Lojze ostane na odru.

LOJZE: Oh, Lojze, kaj bo iz tebe ... Tako sem se veselil šole in vsega, kar se bom naučil. Sedaj pa je tako težko, da bi kar zbežal domov. Saj sem vedel, da ne bo lahko ... ampak, da bo tako težko, tudi nisem vedel ... In potem ... in potem ... še ti sošolci zarukani! Kako naj človek ostane miren, če vse dni posluša, da je kmet! Pa kaj, če sem kmet! A to pomeni, da sem slab!? Oh, ko bi se le lahko zadržal, da se ne bi tepel, ko me zafrkavajo! *Hodi malo gor in dol in premišljuje.* Jožetu bi se moral opravičiti – res ni dobro, da sem ga zbil na tla. Najbolje, da ga takoj poiščem, da me ne bo grizlo še ves dan.

Jožeta najde v sobi pri učenju.

LOJZE: *potrka* Smem vstopiti?

JOŽE: Kdo je?

LOJZE: Jaz, Lojze.

JOŽE: Oh, Lojze ... kako nenavadno ... ravno sem mislil nate ... in si prišel.

LOJZE: Ah ja, saj veš, kako pravijo – mi o volku, volk iz gozda.

JOŽE: Ja, res je ...

Nekaj trenutkov sta v zadregi. Nato spregovorita oba hkrati.

LOJZE: Jože ...

JOŽE: Veš ...

Se posmejita nad smešno situacijo.

LOJZE: A, lahko jaz začnem?

JOŽE: No, pa daj...

LOJZE: Veš kaj ... oprosti za tisto zjutraj. Ne bi te smel napasti. Težko mi je, da me zmerjate, ker sem iz kmetov. To mi ni pošteno.

JOŽE: Lojze ... veš ... tudi sam sem razmišljal o tem nesrečnem dogodku. Ti oprostim. Pa tudi ti, prosim, oprosti meni ...

LOJZE: *razjasni se mu obraz.* Jožetu seže v roko. Prijatelja?

JOŽE: Prijatelja. Pridi, rad bi ti povedal, kaj sem razmišljal. Veš, v resnici te hecam, ker te v resnici prav občudujem.

LOJZE: Občuduješ?

JOŽE: Ja, si z vasi, nimaš niti prave obleke, daleč si od doma ... vse to je gotovo težko prenašati. Pa še učitelj srbohrvaščine te gleda postrani ... Ampak ti .. ti si pa kljub temu pogumen in vztrajaš. To je ... kar občudovanja vredno.

LOJZE: *počasi se nasmehne* No, ja ... res mi je težko ... drugačen sem kot vi ... a res sem si želel v šolo. To je v meni. Zato tudi vztrajam, čeprav bi včasih raje obupal.

JOŽE: Joj ... a tudi ti kdaj obupuješ?

LOJZE: Seveda, saj me vidiš, da večkrat nisem najsrečnejši človek na svetu ... A se borim ...

JOŽE: Joj ... jaz tako obupujem pri zgodovini. Jutri pišemo test in ne grejo mi v glavo vsi podatki. Tega je preveč in jaz vse pomešam.

LOJZE: O, zgodovina je pa krasna stvar. Lahko ti pokažem, kako si jaz lažje zapomnim stvari. Hočeš?

JOŽE: A res, bi mi pomagal? Tudi če sem te zjutraj zafrkaval?

LOJZE: Seveda, pa saj sva se zmenila, da bova prijatelja, a ne? Prijatelji si pomagamo!

JOŽE: Oh, hvala! Kaj naj rečem ... res si dobrega srca! Ampak ... Kaj pa tvoja srbohrvaščina? Moral boš popravljati enico, kdaj se boš pa ti učil?

LOJZE: No, to bo šele naslednji teden.

JOŽE: Aha, veš kaj! Ideja! Za vikend ti lahko pomagam. Jaz sem dobil trojko, mislim, da bi te lahko kaj naučil.

LOJZE: Ja, krasno! Velja! Hvala! Torej začneva z zgodovino?

JOŽE: No, pa dajva zagristi v to nadlogo.

Si sežeta v roke in se lotita učenja.

GLASBA: *Skupaj med glasbo še nekaj časa sedita za mizo in se učita.*

OČE: No, si videla?

MAMA: Ja ... Lojze je bil najprej ravno tak kot naš Luka.

OČE: Ja, ko so ga sošolci prizadeli je šel v vojno z njimi. Saj smo mu vsi podobni – če nas nekdo prizadene, se morda ne ravno stepemo z njim, se pa drugače maščujemo: lahko ga ignoriramo, ga žalimo, govorimo o njem grde stvari, prepričujemo druge, da je neumen ... lahko pa se tudi umaknemo ...

MAMA: Ja, ampak tudi z umikom je prijateljstva konec.

OČE: Ja, in nasproti vsemu temu obstaja drugačna pot: pot, ki nam jo je danes pokazal Lojze. Da se odločimo, da bomo namesto vojne, gradili prijateljstvo in odpuščali.

MAMA: Ja, in k temu bova spodbudila tudi našega Luka. Upam, da naju bo poslušal.

OČE: Kaj če bi mu pokazala kar tisti filmček o Lojzetu, ki sem ga včeraj našel?

MAMA: Ja, lahko, še jaz ga bom z veseljem pogledala.

OČE: Kaj pa vi, otroci? Se kaj prepoznate v Lojzetu? Se vam dogaja kaj podobnega in se potem kregate s svojimi brati in sestrmi in prijatelji? (Otroci odgovorijo.)

OČE: Če želimo premagati take vojne med nami, imamo sedaj lep zgled – Lojzeta. Če je njemu uspelo – lahko uspe tudi nam, kaj pravite?

MAMA: Tako je! Lojze navija za našega Luka in za vse nas!

OČE: Se vidimo spet jutri!

MAMA: Adijo!

GLASBA

4. DAN

Odgovoren sem – življenje je dar.

GLASBA

Mama zлага krožnike. Oče vstopi, odloži torbo na omaro.

MAMA: Živjo! Si doma!

OČE: Živjo! Sem ja. *Se sezuva in preobuva v copate.* Kako si danes?

MAMA: Dobro. A veš, da imam pa danes eno lepo novico?

OČE: O, lepe novice pa imam rad. Povej.

MAMA: Luka se je včeraj le odločil, da bo sodeloval z Mihom za tisti plakat.

OČE: To pa je super! Bravo, Luka! Kako pa se je to zgodilo?

MAMA: Ni mi povedal, ampak mislim, da ga je nagovoril Lojzetov filmček.

OČE: *veselo in igrivo* Bravo! Midva sva najboljša! *Si data desetko.*

MAMA: Ja, se spomniš? - Že med filmčkom je rekel, da mu je Lojze zelo podoben.

OČE: Oh, da bi le še naprej vztrajal – če bo imel Lojzeta za zgled – bo postal super fant!

MAMA: Ja, res je ... *potem se zresni* ampak, veš, še nekaj je ... v bistvu še ena slaba novica je.

OČE: A res? Kaj pa?

MAMA: Neumnosti Luku še kar ne zmanjkajo.

OČE: Joj, pa kaj je bilo spet?!

MAMA: Ja ... vem. Kot nalašč mi je soseda povedala, da je videla Luka in še enega fanta na motorju. Vozila sta se brez čelad!

OČE: O, ti, presneti mulc! Pa kaj se gre?! Brez čelad! Pa si čisto prepričana, da je soseda videla prav?

MAMA: Ja, sem ... sem jo tudi jaz to vprašala. Ni dvoma.

OČE: In kdo je bil tisti drugi fant?

MAMA: Če sem prav zložila njen opis, je moral biti devetošolec Žan.

OČE: A tako!? Odlično, kaj naj rečem!

MAMA: Ja, ne vem ...

OČE: Pa kaj delava narobe, da vedno dela neumnosti?!

Nekaj časa sta v tišini.

MAMA: Ok ... Mogoče začniva z druge strani. Namesto, da vedno rešujeva probleme, morda lahko preprečiva, da bi problemi nastajali.

OČE: O ... modra ideja ... ampak ne predstavljam si, kako.

MAMA: Glej, mogoče pa morava Luku pomagati, da bi začutil, da si v resnici želi postati dober fant.

OČE: Ja, ta ideja mi je všeč! Saj si vsak od nas v sebi želi postati dober, se uresničiti, odkriti, kaj zmore in živeti polno. Tudi Luka ima v sebi ta hrepenenja.

MAMA: Ja, hrepenenja po lepem in dobrem so velik dar za nas in do njih moramo biti odgovorni.

OČE: To je kot bi dobili dragoceno darilo. Če ima nekdo rad nogomet, in prejme žogo, jo bo skrbno čuval. Čez noč je ne bo pustil na igrišču, ampak jo bo vedno odnesel s seboj domov. To pomeni, da bo do tega darila odgovoren, da bo naredil, kar je prav.

MAMA: Ja ... tako je ... Ej, imam eno vprašanje ... A je bil naš Lojze odgovoren fant že od malih nog?

OČE: No ... ne ravno ... Saj veš ... stebel se je s sošolci ...

MAMA: Pa razen tega ... ?

OČE: Mislim, da te lahko potolažim ... ni bil vedno odgovoren ... Je pa postal odgovoren, ker je vzel svoje prijatelje in učitelje zares, ko so ga spodbujali k temu.

MAMA: A res ? No, pa si poglejva, kako se je to zgodilo ...

GLASBA: *Tjaša gre z odra, pride Lojze in se usede na klop.*

Lojze sedi na klopi in bere knjigo. Mimo pride Janez.

JANEZ: Lojze!

LOJZE: Bog te živi, Janez!

JANEZ: Kako si kaj? Vidim, da si se že začel učiti. Že en mesec je, odkar je spet začela šola, meni se pa še kar ne da uvesti za knjige.

LOJZE: Pa bo treba, Janez. Saj tudi meni misli rade odtavajo v poletje! Res je bilo krasno! Naša ljuba zemlja je spet bogato rodila! Bogu hvala! Ko bi mogel videti naš sadovnjak, pa našo njivo in tisti debeli krompir in pšenico!

JANEZ: Verjamem ... Jaz od rojstva živim v mestu ... Povej mi ... kako je živeti na kmetiji? Ali ni mladim dolgčas?

LOJZE: Delo na kmetiji – od jutra do večera, saj veš. Je naporno, a se splača, ko vidiš, da si pridelal toliko krompirja in pšenice, da morda ne boš lačen. No, ob večerih pa je tudi prav veselo ... Še zdaleč nam ni dolgčas! Moral bi biti z nami, Janez! Kaj vse smo počeli! Ob velikem šmarnu smo se ga pri nas doma s fanti kar dobro napili! Pa ne samo tisti večer, ha, ha! Janez, moral bi poskusiti naše vino: to je zdravilo, ti rečem!

JANEZ *v zadregi, obotavlja*: No, ne vem ... Mene starši kar trdo držijo glede tega ...

LOJZE: Glede česa ...

JANEZ: Glede pitja vendar!

LOJZE: Daj, ne pretiravaj, no!

JANEZ: Nič ne pretiram. Ko se je sestrična poročila, sva se ga z bratrancem Mirkom na poroki pošteno napila.

LOJZE: Torej ...?

JANEZ *nejevoljno*: Nič – torej! Oče me je tako naklestil in ozmerjal! Rekel mi je, da sem bil pijan kot svinja in da me nikoli ne želi več videti takega, da bi mu delal sramoto!

LOJZE: Kakšno sramoto? Kaj pa je to kaj takega, če je človek malo bolj vesel.

JANEZ: Ti povem, kaj: oče mi je naslednji dan povedal tako pridigo, da bi se najraje ugreznil v zemljo! Rekel mi je, da če hočem zapraviti svoje življenje, naj kar še naprej popivam! Potem sem moral poslušati, koga vse je uničil alkohol in kam vse so zabredli, tako da sem imel polno glavo. In res, od takrat pijem samo sok ali vodo, ker nočem postati pijanec.

LOJZE: Ah, daj no! Voda še za v čevlji ni dobra!

JANEZ: Ti se kar norčuj, boš že videl, kam to pelje ... To ti bom rekel kot tvoj prijatelj in nočem biti zloben: če bi te za veliki šmaren, ko si se ga napil, videl tvoj oče, bi te verjetno pošteno naklestil in bi te to spametovalo.

LOJZE *prizadeto osupne in komaj izdavi*: Janez, pa saj ti veš, da v bistvu nimam očeta ...

JANEZ: Oprosti, vem. Ampak kot prijatelj sem ti hotel povedati, da to ni prava pot. Če je meni povedal to moj oče, pa jaz povem tebi, kot prijatelju ...

Nekaj časa molče sedita.

JANEZ: Ojoj, že toliko je ura?! Zmenjen sem s Tonetom. Če me bo čakal, bo spet sitnaril. Se vidimo potem, Lojze!

Janez odide, Lojze gleda za njim. Zapre knjigo in se zamisli.

Čez nekaj trenutkov se mu približa prefekt.

PREFEKT: Lojze, tu si! Iskal sem te.

LOJZE: Aja?

PREFEKT: Lojze, govoriti moram s tabo. A greva na sprehod po dvorišču?

LOJZE: Seveda ... *vstane in se sprehaja s prefektom*. Ampak zakaj ste me iskali, a je kaj narobe?

PREFEKT: To bi pa jaz rad vedel.

LOJZE: Kaj mislite s tem?

PREFEKT: Lojze, včasih te preprosto ne razumem! Najprej ti je šlo pri učenju zelo težko, ampak sedaj si najboljši – prvi v razredu!

LOJZE: Ja, trudim se po svojih močeh.

PREFEKT: To je vse v redu, ampak kaj ko si prvi tudi za neumnosti!

LOJZE *se izgovarja*: Pa saj ni tako, kot si mislite.

PREFEKT *odločno*: Kako, da ni tako?! Ko se debata preveč razgreje, si med prvimi, ki začnejo pretep! In kaj je bilo tisto zadnjič z Jožetom?

LOJZE: Joj, res je Ampak ...

PREFEKT: Kaj?

LOJZE: Zafirkavali so me ... *pohiti* ampak sem se mu že opravičil! Sva se pogovorila in sva prijatelja.

PREFEKT: Vsaj to. To ti pa moram priznati: kadar ga kaj polomiš, se znaš opravičiti. Ampak: vseeno. Ne moreš se venomer tepsti, potem pa se opravičevati ... Če bo šlo tako naprej, si na pravi poti, da postaneš docela podoben pokvarjenim mestnim pobalinom.

LOJZE *ves zaprepaden in osramočen*: In, ko bi vedeli še za ostale neumnosti, bi gotovo že čisto obupali nad menoj ...

PREFEKT: To pa ne drži. Človek ima vedno priložnost, da začne na novo ...

LOJZE: Saj bi rad ... Saj vem, da sem kdaj preveč divji ... Zadnje čase se zelo sprašujem, če me ima Bog sploh še rad ...

PREFEKT: Zakaj pa bi te ne imel?

LOJZE: Zaradi vsega tega ...

PREFEKT: Poslušaj, vsakdo kdaj zgreši in pade, pomembno je, da se vedno znova postaviš na noge in trdiš naprej. V ta svoj vsakodnevni boj pokliči Boga in si pomagaj z vsemi sredstvi, ki nam jih daje na razpolago: molitev, obhajilo, spoved. Te stvari te bodo krepile, da boš ostajal trden v boju za dobro. Boš videl ... uspelo ti bo postajati boljši!

LOJZE: Ne vem, kako bo to šlo ...

PREFEKT: Bo šlo – z Božjo pomočjo, če jo boš le iskal. Bog ti je dal sposobnosti in talente, ki jih ne smeš zapraviti. Do svojega življenja moraš biti odgovoren.

LOJZE: Odgovoren?!

PREFEKT: Ja, odgovoren. Iz svojega življenja moraš narediti najboljše, kar se da. Prišel si s kmetov, poglej, koliko napora si že vložil, da si danes tu, na tej šoli. Sedaj je treba naprej. Saj nočeš ostati navaden povprečnež? Pameten mož, z neotesanim obnašanjem?

LOJZE: Ne, to pa ne ... povprečnež pa že ne želim biti!

PREFEKT: No, torej, Lojze, v akcijo!

LOJZE: V akcijo ...

PREFEKT: Daj, potrudi se ... škoda te je!

LOJZE: Obljubim, da bom, gospod prefekt. Hvala za vaše besede.

PREFEKT: Tako se govori. Če boš kaj potreboval, pa se kar oglasi, velja? Na svidenje, poba. *Ga potreplja po rami in odide*.

Lojze se sedaj sprehaja po dvorišču in premišljuje. Na drevesu ali nekje drugje zagleda plakat.

LOJZE: O, poglej, kako zanimivo ... piše Katoliška akcija! Ali nisva ravno govorila o akciji? Le kaj je to? Morda pa je to znamenje, ki mi ga pošilja Bog. Kaj piše? Srečanja ob torkih ob 19h. Super, to pa je danes. Lahko bi šel pogledat. Saj sem rekel, da moram v akcijo. Morda mi bo to pomagalo.

GLASBA

Majhna soba pri župnišču. Na mizi čajnik, nekaj starih knjig. Trije mladi pripravljajo letake. Vrata se tiho odpro. Vstopi Lojze. Skromno oblečen, zadržan. Vsi se obrnejo k njemu.

IVAN: O, dober večer. Kar naprej. Iščeš kaj?

LOJZE: Dober večer ... A je tu ... Katoliška akcija?

ANTONIJA: Točno tukaj. Kar pridi! Si prišel na naše srečanje?

LOJZE: Ja, tako, je ... če smem ...

ANTONIJA: Seveda, veseli smo vseh novih obrazov! Jaz sem Antonija! Me veseli! *Mu seže v roko.*

LOJZE: Jaz pa sem Lojze. Me veseli!

ANA: *pristopi in mu seže v roko* Jaz sem Ana in to je Ivan.

IVAN: *mu da roko* Pozdravljen.

ANTONIJA: No, lepo, od kod pa si Lojze?

LOJZE: Sem iz Dolenjske. Zdaj sem v Ljubljani, v internatu.

IVAN: Kje si izvedel za srečanje?

LOJZE: Videl sem plakat na naši šoli ... pa sem si rekel, da poskusim. Ne vem čisto točno, kaj se tukaj dela, ampak glede na ime *akcija*, mislim, da je precej aktivno?

ANTONIJA: Hehe, prav imaš, veliko delamo. Malo molimo, beremo sveto pismo, premišljujemo, malo pojemo, največ pa delamo.

ANA: Ja. Živimo iz vere. Ne samo ob nedeljah, ampak vsak dan.

IVAN: Gremo pomagat ljudem – starejšim, otrokom, ubogim. Tudi vrt smo komu že prekopali. In ko je treba, povemo tudi, kaj je prav in kaj ni.

LOJZE: Sliši se odlično!

ANTONIJA: Ja, mi verjamemo, da lahko svet postane boljši in da smo mi tisti, ki ga lahko spreminjamo s svojim življenjem.

LOJZE: *To je ravno to, kar mi je govoril prefekt – to je ta akcija –* Iz svojega življenja moraš narediti najboljše, kar se da. *In to je aktivno življenje za druge!* Pa lahko pomaga vsak ... mislim ... jaz nisem noben svetnik ... če razumete ...?

IVAN: Oh, Lojze ... nihče ni svet. Učimo se. Skupaj. Nekaj pa vsi poskušamo držat.

ANA: Ja, imamo šest preprostih smernic.

LOJZE: A res?

ANTONIJA: *našteva počasi, prijazno* Prvič – molimo in hodimo k maši, ker brez Boga ne gre. Drugič – učimo se o veri, da jo bolje poznamo. Tretjič – delamo dobro, kjer moremo. Četrtič – sodelujemo s Cerkvijo. Petič – držimo skupaj. In šestič – ne bežimo pred težkim. Raje molimo in gremo naprej.

LOJZE: To je to ... tudi jaz si želim to živeti! A moram kaj podpisati?

IVAN: *ga potreplja* Ni treba. Samo prihajaj. In prinesi sabo voljo za dobro.

ANA: In ko ti ne bo šlo, boš med svojimi. Tukaj smo si v oporo.

LOJZE: *počasi, ganjen* Hvala.

GLASBA:

MAMA: Si imel prav, da je bil Lojze kar močno neodgovoren. Če se ne bi ustavil in upošteval opozorila drugih, bi najbrž ostal čisto tak razbojnik, ali pa še slabši.

OČE: Ja, seveda. Ampak odločil se je, da bo odgovoren in se bo trudil, da bo delal to, kar je vedel, da je prav, in upošteval to, k čemur so ga spodbujali drugi - tudi če se mu ni vedno dalo.

MAMA: Ja, zato, da bi iz sebe naredil največ dobrega, kar lahko.

OČE: K temu morava spodbujati našega Luka.

MAMA: Kaj pa vi, otroci? Vam je težka ta beseda - odgovornost? Jo razumete?

OČE: Kaj pomeni, da si odgovoren v šoli? Kaj pa na oratoriju? (Otroci naštevajo ...)

MAMA: Tako je .. lahko bi rekli, da si odgovoren, ko delaš to, kar je prav, tudi če ti to ne paše vedno ali ti ni najbolj všeč.

OČE: To pa je včasih kar težko, a ne?

MAMA: Je ... ampak smo videli Lojzeta ... se izplača, on je bil odgovoren in je zrasel v dobrega fanta. To pa si tudi mi želimo, a ne??

OČE: Tako je ... Sedaj pa vas lepo pozdraviva, otroci!

MAMA: Se vidimo spet kmalu! Lepo se imejte!

GLASBA:

5. DAN

Vztrajam v dobrem – življenje je dar

GLASBA

Oče pospravlja knjige na polici. Vstopi mama.

MAMA: O, živijo! A mogoče ti veš, kje sem pustila telefon.

OČE: Ja, videl sem ga v kopalnici.

MAMA: Oh, še dobro ... sem se bala, da sem ga pozabila v službi.

OČE: Mislim, da bi morala biti bolj pozorna na svoj telefon. Velikokrat ga kje pozabiš.

MAMA: Ja, res ... imaš prav ... moram biti bolj pri stvari ...

OČE: Kako je pa kaj naš Luka danes?

MAMA: Danes se mi zdi, kar dobre volje. Mogoče pa je to zato, ker se je odločil ...

OČE: Da se bo trudil za dobro?

MAMA: Ja, mogoče. Veš, v sobi sem videla napis na steni.

OČE: *veselo in presenečeno* Resno?

MAMA: Ja, resno. Piše: Ne pozabi, da bi rad postal dober!

OČE: Kaj takega! Ja, hvala Bogu!

MAMA: Včasih se mi zdi, da nič ne pomaga ... a potem vidiš, da se počasi, čisto počasi nekaj premika. Hvala Bogu!

OČE: Ja. Spodbujati ga morava naprej. Naredil je korak, sedaj pa še naprej rabi najino oporo.

MAMA: Ko pride vsakdan in je treba znova in znova vztrajati v dobrem ... je pa težko.

OČE: Tudi za naju, če sva iskrena.

MAMA: Ja ... vsi smo na istem. Vztrajati vsak dan je težko, a edino to je pot, da ostajamo in postajamo dobri ljudje.

OČE: Ej, kaj pa če si pogledamo, kako je Lojze vztrajal v svojih sklepih in prizadevanjih za dobro?

MAMA: Ja, dajmo!

GLASBA

Soba v dijaškem internatu. Preprosta postelja, mizica, stol, lesen umivalnik. Na mizi sveča in zvezki. Ob oknu skromen križ. Zunaj se komaj svita. Tišina je sveta.

Stara budilka zazvoni ob 6.00. Lojze jo z roko ugasne. Nekaj trenutkov leži pri miru, nato se nenadoma odločno dvigne iz postelje in se pretegne.

LOJZE: *Pogled mu je buden, volja močna. Dobro jutro, sobota! Tiho si obleče preprosto srajco, umije obraz pri skledi za vodo. Nato se postavi na sredino sobe.*

LOJZE: *začne telovaditi. Počepi, sklece, razgibavanje rok. Telo ni okorno, je ritmično, disciplinirano. Telo ne ve, kateri dan je – za močno voljo je potrebna vaja vsak dan – naj bo sobota, nedelja ali dan med tednom.*

LOJZE: *Telovadbo zaključi, ponovno gre k umivalniku in si umije obraz, nato pa še zobe, počese se. Tako, zdaj pa sem pripravljen na nov dan. Da vidimo, kakšen načrt sem si zastavil za danes: torej najprej učenje latinščine, nato matematike, nato urejanje člankov za časopis. Učil se bom 4 ure, nato pa mi ostaneta še ... prešteva na prste ... 3 ure za časopis. To bi moralo biti v redu, le pohiteti bom moral. Najprej si bom uredil mizo in zapiske. Drži se reda in red to bo držal pokonci. Uredi in se nato usede.*

Vzame zvezek in latinščino. Na glas bere.

LOJZE počasi, premišljeno *Amo, amas, amat ...* Ljubim, ljubiš, ljubi.

Pri vratih se zasliši trkanje. Previdno vstopi Janez. Nasmejan, oblečen za izlet – s kapo, čevlji, nahrbtnik na rami.

JANEZ: O Lojze!

LOJZE: O, pozdravljen!

JANEZ: Sem si kar mislil, da si že pokonci, ti vedno vstaneš ob šestih! Kaj pa delaš?

LOJZE: Učim se latinščino.

JANEZ: A res ... sem mislil, da bi šel z nami k reki. Mi se gremo kopat. Zjutraj je najlepše, ko še ni veliko ljudi. Pa ribe je mogoče loviti, ker je voda še čisto mirna.

LOJZE *se nasmehne* Oh, prav rad bi šel ... ob reki je tako lepo ... Zadnjič smo si ribe celo spekli na obrežju, se spomniš?! *Vstane* Ampak zame danes ni prost dan. *Pokaže na zvezke* Latinščina me čaka, pa matematika. In potem še pretipkavanje člankov za časopis.

JANEZ: *presenečen* A res ne greš z nami? Saj imaš pri latinščini in matematiki same dobre ocene. Sploh se ne bo poznalo, če pišeš malo slabše!

LOJZE: Saj se ne učim za ocene, ampak zato, da bom znal. Pa tudi časopis – obljubil sem Matiji, da to uredim. Njegova mama je hudo bolna in ves čas mora skrbeti zanj. Nima časa, da bi tipkal, pa sem se jaz ponudil.

JANEZ: Razumem, Lojze ... Tebe se težko prepriča, če se moraš odločati med svojo zabavo in pomočjo drugim.

LOJZE: Ja, saj tudi meni ni lahko, več ... ampak sem se odločil in se trudim po svojih močeh. Najprej dolžnosti, potem radosti.

JANEZ: No, prav ... čeprav te bomo pogrešali ... naj ti bo ... Dobro se uči, pa se vidimo zvečer na igri s kartami.

LOJZE: O, do takrat bom pa že gotovo vse postoril in gotovo se vam pridružim!

JANEZ: Lepo se imej! *se obrne, da bi odšel*

LOJZE: Ej, Janez! Še nekaj sem ti želel reči ...

JANEZ: *se obrne* Ja? Kaj pa?

LOJZE: Dolgo te že nisem videl na Katoliški akciji, jutri imamo sestanek, boš prišel?

JANEZ: Joj, ne vem, kaj naj ti rečem. Nekako sem postal len za take stvari.

LOJZE: Pa poskušaj premagati to lenobo! Ni mogoče živeti kot kristjan in se požvižgati na druge. Okoli nas je toliko ubogih, pa ne mislim revnih, tudi teh je veliko. Mislim predvsem uboge v srcu, take, ki ne vedo za Gospoda in njegovo veliko ljubezen, ali še huje, take, ki Boga zavračajo in zaničujejo! Kako revno je v njihovi duši! Mi jim moramo prinesiti upanje in veselo novico, da je Bog naš neskončni Rešitelj, on, ki ljubi in ozdravlja! Rešiti moramo te uboge in jih pripeljati h Kristusu!

JANEZ: Kaj pa naj sploh delam tam?

LOJZE: O, dela je veliko. Treba je začeti na sebi, se truditi, da postaneš najprej ti sam boljši. Moliti, odpravljati lastne napake. Pa seveda z dobrim zgledom in besedo vplivati na druge.

JANEZ: Joj, Lojze ... jaz nisem tako vztrajen kot ti ... Rad bi se tudi malo zabaval, saj sem še mlad.

LOJZE: *goreče* Janez, svet nas potrebuje – potrebuje naše mlade moči, našo mlado vero in moč!

JANEZ: No, ja ... saj imaš prav ... saj vem ... in še ta vojna ... ko bi le enkrat končala.

JANEZ: Ja, saj ... končala se bo, ko bo vsak začel delati na sebi, ko bo premagoval svoje napake in bo imel odprte oči za pomoč bližnjim.

JANEZ: Sliši se preprosto, a ni.

LOJZE: Saj zato moramo držati skupaj! Daj, pridi jutri na akcijo!

JANEZ: No, prav, pridem, prepričal si me.

LOJZE: Bravo, tako se govori! No, potem pa se lepo imej danes in se vidimo!

JANEZ: Se vidimo!

GLASBA

Med glasbo se Lojze uči, nato pretipkava članke. Ko zaključi, se pretegne, si odpre okno.

LOJZE: Tako, vse sem opravil, kar je bilo treba. Odlično! Zdaj pa tečem v tiskarno in oddam časopis v tisk. *Pobere pretipkane zapiske in se odpravi ven.*

GLASBA

Na drugi strani prizorišča sta prijatelja Jože in Janez. Igrata karte. S svežimi izvodi časopisa se jima pridruži Lojze.

LOJZE: O, pozdravljena! Kako je bilo ob reki!

JOŽE: Uf, vroče! Ampak lepo!

LOJZE: Ja, vidim, da sta vsa rdeča – a vaju je opeklo?

JANEZ: *Se pogleda po ramenih* Ja, malo ... a bo minilo ...

LOJZE: Veš kaj pomaga – šentjanževo olje. Pa da si hladiš z jabolčnim kisom.

JOŽE: O, hvala za ta nasvet ... bova poskusila. Kaj pa imaš tam, pod roko?

LOJZE: Poglejta, prinesel sem nov izvod našega časopisa. *Navdušeno se posmeje* Je še topel. Piše o tem, zakaj vera ni oddih, ampak pot. V vojni, ki divja okrog nas, ni bolj potrebnega kot beseda resnice in upanja.

JOŽE *dvomljivo* Ampak ... A misliš, da tvoj časopis lahko kaj spremeni?

LOJZE *resno* Upam, da ja. Če se en človek ustavi in začne razmišljati. Če en sam razume, da je pot k miru v tem, da začne pri sebi – ne pri sovražniku. Potem je vredno.

Prijatelj ga nekaj časa opazuje. Počasi postane resnejši. Prime časopis.

LOJZE *pokima* Vzemi. Preberi. Z veseljem se lahko o tem in podobnem še pogovarjava.

JANEZ: Lojze, daj še meni en izvod...

LOJZE: Seveda!

Vzamejo in berejo. V tem jih prekine Tone, ki prihiti k njim. Videti je zelo pretresen.

TONE: Fantje, fantje!

LOJZE: Kaj se je zgodilo?

JANEZ: Povej!

TONE: Slišal sem, da ...

JOŽE: Kaj, no, povej že!

TONE: Našega profesorja Ehrlicha so umorili.

VSI: Kaj?!

TONE: Ja, danes zjutraj.

Vsi obnemijo in pogledajo v tla. Težko jim je. Nihče ne odgovori. TONE gleda v prazno, nato brcne kamen.

TONE *z jezo v glasu* To je vojna! Tako kot je šel profesor, bodo najbrž šli še mnogi drugi duhovniki. Žal je tako. Sedaj bodo novi časi. Do sedaj smo verjeli v Boga, sedaj si bomo vladali sami. Potrebna je revolucija, sprememba!

LOJZE *ostro* Tone, kaj pa ti je? Kaj govoriš? Kakšna revolucija? Kakšni novi časi? Brez Boga?! Brez Boga ne bo novih časov! Ravno Boga potrebujemo, da se rešimo te vojne!

TONE: Lojze, ti nimaš pojma. Po vsaki vojni, pride nova doba – boljša doba. Ampak v vojni se zmaga z orožjem, ne z Bogom! Pozabi na Boga! Boga ni več!

LOJZE: Tone, motiš se, če misliš, da boš vse rešil s puško! Nasilje rodi nasilje. Puška ne prinese miru, ljubezni in resnice!

TONE *zasmeji se cinično* Mir, ljubezen in resnica ... Pa kaj je s tabo?! Sedaj je vojna in v vojni velja moč in pogum!

LOJZE *pogleda ga naravnost* Tone, tudi če si še tako želiš, s puško ne boš zgradil novega sveta. Le ljubezen zdravi. In vsak od nas je poklican, da v sebi premaga maščevalnost.

TONE *še vedno prepričan v svoj prav* Lojze ... nima smisla ... nikoli se ne bova strinjala drug z drugim.

LOJZE Jaz pa verjamem, da se lahko ... resnica je samo ena. Če vsak začne pri sebi, se svet lahko spremeni.

TONE: V redu ... misli, kar hočeš, jaz pa bom mislil, kot jaz hočem. Zbogom! *Se obrne in jih zapusti.*

Lojze, Jože in Janez ostanejo sami. Gledajo za Tonetom in se nemo spogledajo. Zavzdihnejo.

LOJZE: No ... da ne obsedimo v tej temi. Kaj pravite ... da bi šli igrat nogomet? Da nas ne potegne čisto v obup.

JOŽE in JANEZ prikimata. Skupaj se počasi premaknejo proti strani dvorišča. Lojze pobere žogo in skupaj grejo z odra.

GLASBA

Naslednji dan. Internatska soba. Sončna svetloba sije skozi okno. Lojze je sam. Zunaj se slišijo razigrani glasovi. Gleda skozi okno. Vidi JANEZA, TONETA in JOŽETA s torbami in palicami. Smeh. Vzklik. Grejo na izlet.

Lojze sedi pri mizi. Ureja papirje za nov časopis. Zasliši hrup na dvorišču..

LOJZE: Oh, kdo je danes na dvorišču. Kaj delajo? *Stopi k oknu.* O glej, fantje. *Zakliče proti fantom* Ej, fantje, kam pa kam danes?

JANEZ: Gremo na pohod. Greš z nami? Samo pohiti, mi smo že vsi pripravljeni!

LOJZE: *se obotavlja* No ... ne vem ... mislim ... no, ne, ne morem z vami!

JOŽE: Daj no ...

LOJZE: Ne, žal mi je, rad bi šel, a ne bo šlo ...

JANEZ: Velja, potem pa se vidimo zvečer!

LOJZE: Ja, drži! Lepo se imejte. *Hitro pomaha, zapre okno, zagrne zavese in za trenutek obstoji. Jezi ga. Nato stisne pesti in udari po mizi. Nato prime papirje, ki jih je prej urejal in jih vrže po sobi.*

LOJZE *glasno, skoraj zakriči* Pa zakaj se moram vedno odpovedati temu? Prostemu dnevu, prijateljem?! Zakaj, zakaj!? *Udari s pestjo po steni. Obupano obstane v tem položaju – z glavo proti steni in roka mu počasi drsi po steni dol. Nato se začne umirjati. Obrne se stran od stene – proti sobi in si obriše solze. Zadiha. Počasi začne pobirati stvari, ki jih je razmetal.*

LOJZE: *med tem govori sebi* Oh, kako je težko vedno skrbeti za druge ... Ampak, saj vem ... saj vem, zakaj to počnem. Kdo bo narodu govoril o pravi poti? Kdo bo rekel: ne sovraštvo, ampak mir? Kdo bo ljubil, ko vsi kričijo? Kdo, če ne jaz ... kdo potem? Ampak včasih je tako težko, tako težko! *Pogleda proti križu na steni. Ne bo šlo brez molitve. Poklekne. Roke sklene. Pogleda navzgor.*

LOJZE *tiho, iskreno* Gospod ... pomagaj mi. Da ne obupam. Da ostanem zvest. Ker samo s Teboj zmorem vztrajati. Ker brez Tebe ne bo šlo.

Tišina. Lojze kleči. Obraz mu je miren.

GLASBA

MAMA: Kako vztrajen in močan fant, je bil ta naš Lojze!

OČE: Ja, res ... On je pravi zgled za vse nas.

MAMA: Si videl, koliko malih korakov je delal vsak dan: zjutraj telovadba – redno in vsak dan, potem urejeni zvezki, torba, miza – vsak dan, delo, ki ga je obljubil je na prvem mestu – tudi če bi kot tako mlad fant raje šel na izlet s prijatelji. Pa spodbude prijateljem ...

OČE: Ja, zares močna volja in trud!

MAMA: Veš, kaj vedno znova ugotavljam? Ne samo za Luka, tudi za naju je Lojze velik zgled, a ne?

OČE: Ja, res je. Kaj pa se vam zdi otroci? Je bil vztrajen v dobrem ta naš Lojze, a ne? (Otroci odgovorijo)

MAMA: Tudi mi bomo šli po njegovi poti, a ne? Trenirali bomo vsak dan v malih stvareh, da bomo vedno bolj močni in bomo lahko postali to, kar si želimo.

MAMA: Tako je prav ... Sedaj pa vas pozdraviva! Lepo se imejte danes!

OČE: Pa naj bo Lojze z nami in nam pomaga v vztrajnosti!

GLASBA: *Odide z odra.*

6. DAN

Ne boj se nikdar – življenje je dar

GLASBA

Stoji ob pultu in zaliva rože. Oče pospravlja knjige.

MAMA: Danes sem prav slabe volje, veš ...

OČE: Kaj pa se je zgodilo?

MAMA: Oh, tako me morijo vse te stvari, ki se dogajajo po svetu ... Brala sem novice - vojna v Gazi, vojna v Ukrajini ... koliko ubogih nedolžnih ljudi mora umirati vsak dan ... to je res obupno.

OČE: Ja ... vem. Tudi meni je težko ... A veš, da je tudi Luka včeraj gledal poročila z mano. In ne more razumeti ... spraševal me je, kaj bi morali narediti, da bi to ustavili.

MAMA: A res? To te je vprašal? Do sedaj ga ni nič zanimalo, kaj se dogaja po svetu.

OČE: Ja, počasi odrašča in ... razmišlja ...

MAMA: Kaj pa si mu rekel?

OČE: Da en sam človek vojne na svetu ne more ustaviti. Lahko pa imamo radi tam, kjer živimo. In iz svojih odnosov preganjamo sovraštvo – na primer, zanj konkretno to pomeni, da se trudi za prijateljski odnos z vsemi – tudi Mihom in tudi s tistimi, ki ga morda nikdar ne bodo sprejeli.

MAMA: In kaj je rekel na to?

OČE: Nič ni rekel ... mislim, da je razmišljal, da to ni lahko ...

MAMA: Ja, saj res ni ... A je edina pot, a ne? Vsak mora začeti pri sebi. Tako kot Lojze.

OČE: Ja, Lojze je znal živeti ljubezen, ne glede na sovraštvo okoli sebe.

MAMA: Najboljše, da si pogledamo, kako mu je to uspelo.

OČE: Poglejmo.

GLASBA

Študentska soba tik pred božičem. Večer. Lojze pospravlja nahrbtnik. Vstopi prijatelj Janez z dvema lončkoma čaja v roki.

JANEZ: Lojze, zdravo ... Poglej, prinesel sem ti čaj, da se malo pogrejeva ... *mu ga pomoli*

LOJZE: O, hvala, Janez!

Skupaj se usedeta na posteljo in srkata čaj.

JANEZ: A si že čisto pripravljen za na pot?

LOJZE: Skoraj. *pokaže torbo* Saj veš, da nimam veliko. Dve majici, nogavice, kapa in to je to ... Aja, pa moj molitvenik Hoja za Kristusom, od tega se ne ločim.

JANEZ: Lojze ... veš kaj ... razmišljal sem ... A si res prepričan, da je zdaj pravi čas, da greš domov?

LOJZE: *pogleda skozi okno* Ne vem, če je pravi čas. Samo ... čutim, da moram.

JANEZ: Ceste niso varne. Govorijo, da so na več krajih postavljene straže. Če te ustavijo ... sploh, če ti najdejo molitvenik ... Saj veš, danes mnoge umorijo, če govorijo o Bogu.

LOJZE: Saj je tudi mene strah, Janez. Ampak mama, bratci ... božič je. Če ne grem zdaj, ne vem, kdaj jih bom spet videl. Zadnjič so bili tako veseli, ko sem prišel domov. Prinesel sem jim jaslice! Kako so jim žarele oči!

JANEZ: Ti vedno misliš bolj na druge kot nase. Ampak, kaj če ... če te kdo ustavi? Če te ne spustijo naprej?

LOJZE: Potem se obrnem. Bom šel samo do Matije. Če bo zgledalo nevarno, ostanem tam in se vrnem.

JANEZ: *pokima* Dobro, drži. Saj me razumeš ... nočem, da se te zgodi kaj hudega.

LOJZE: Saj vem ... a vseeno moram vsaj poskusiti iti domov ...

Janez ga pogleda. Nato mu tiho poda šal.

JANEZ: Vzemi tega. Babica mi ga je spletla. Na dolenskem je zelo hladno. Srečno in Bog s teboj!

Objameta se. Janez odide. Lojze ostane sam, pogleda v noč in poklekne k molitvi.

LOJZE: Bog s teboj, Janez, in hvala ti!

Nato poklekne in moli.

LOJZE: *moli* Gospod, daj mi pogum. Daj mi pogum, da se ne ustrašim, če me sreča smrt. Da ne zbežim. In če ti želiš, naj se zgodi, da pridem k tebi, v tvoj dom, v nebesa, naj bo tako, kot ti želiš...

GLASBA

Naslednji dan, dvorišče pri Matiji. Lojze prihaja s torbo.

MATIJA: Lojze! Oh, koliko časa se že nisva srečala! Se objameta.

LOJZE: Matija, končno! Uspelo mi je priti do tu.

MATIJA: Kako je bilo na poti?

LOJZE: Hvala Bogu, nič posebnega. Bil sem v Stični pri maši in pri spovedi. Z vlakom sem prišel do sem.

MATIJA: No, pridi, hitro na čaj, da se vsaj malo pogreješ. Ves si moder v obraz.

LOJZE: Drži, hvala ti. Z veseljem se pogrejem. Potem pa bi šel kar naprej, veš.

MATIJA: A že danes?

LOJZE: No, ja ...

MATIJA: Pa si prepričan, da je varno?

LOJZE: No, ne vem ... kaj pravijo?

MATIJA: Sedaj so prazniki ... več dni že ni nobenega glasu o premikih vojakov. Težko bi rekel, ali je varno ali ni. Mogoče so namenoma kje skriti in čakajo v zasedi, da presenetijo sovražnika.

LOJZE: No, ne vem ... saj me je strah ... a čutim, da moram domov ... če to ne bo moj zemeljski dom, bom šel pa v božji dom.

MATIJA: Ti pa pogumno govoriš.

LOJZE: Saj nisem pogumen ... samo realen ... Če se mora to zgoditi, naj se ... Bog me je ustvaril. On si je zamislil mojo pot. Če želi, da že sedaj pridem k njemu, bom šel. In pri njem bom končno lahko živel v njegovi ljubezni.

MATIJA: A veš, da te občudujem. Meni že misel na pot zaledeni noge.

LOJZE: *nasmehne se* Mene zaledeni vse. Ampak ...

MATIJA: Oh, naj te Bog obvaruje, Lojze.

Objameta se in se poslovita.

GLASBA

Lojze peš nadaljuje pot. Mimo pripelje kmet z vozom.

KMET: O, glej ga, Lojze! Si res ti??

LOJZE: O, pozdravljeni! Da, jaz sem, Grozde!

KMET: Pa ne da se vračaš domov? In ves sam?

LOJZE: Ja, domov grem za praznike.

KMET: No, pridi, gor skoči, ni treba, da se ti noge utrudijo že na začetku.

Lojze sede na voz.

KMET: Kako je v Ljubljani?

LOJZE: Dobro. Vesel sem, da lahko študiram. A še zmeraj sem bolj "kmet" po srcu.

KMET: No, lepo, torej se nisi nič pogospodil?

LOJZE: Ne, nisem gospod. Mislim, da bolj ko kdo študira, bolj vidi, da smo vsi enaki. Kmet ali gospod, vsi smo božji otroci in vsak išče smisel.

KMET: Lepo in pametno govoriš, fant. Upam, da ti zdrava pamet za vedno ostane.

LOJZE: *se posmeje* Upajmo, a ne?

KMET: *se ozre naprej* Kaj pa je tam? A je videti ljudi? Kdo so ti?

LOJZE: Zgledajo partizani.

KMET: Ja, prav imaš. Upava, da ne bodo sitnarili.

V tem se približajo partizanoma.

PARTIZAN 1: Stop, ustavi se!

PARTIZAN 2: Kdo sta in kam gresta?

LOJZE: Jaz sem Lojze, na obisk k domačim grem.

KMET: Jaz sem Tone, šel sem po seno za živino. Doma sem v naslednji vasi.

PARTIZAN 1: *s prstom pokaže na Lojzeta* Ti, pridi dol z voza!

LOJZE: *pogleda kmeta in tiho stopi z voza.*

PARTIZAN 2: Daj torbo! Da vidim, če si vohun. Če najdem kako pismo, se le pazi! *Mu jo iztrga iz rok in jo pregleda, ven meče stvari.* Hm. Samo cunje. In kaj je to?! *Si ga ogleduje* Molitvenik?

PARTIZAN 1: A ti niso povedali, da v naši državi ni več prostora za Boga in za take knjige?

LOJZE: Morda. Ampak moje srce ni država.

PARTIZAN 2: O, poglej, pogumneža! Pametuješ? No, potem pa kar pogumno z nami. Ti, kmet, pa izgini! In nikomur besede o tem!

KMET: Prosim, pustite fanta, ni vohun!

PARTIZAN 1: Izgini, če nočeš, da ukrepam!

Kmet se preda in gre z vozom naprej. Lojze stopi med partizana. Odidejo za oder. Od tam se zasliši strel.

Lojze za odrom obleče belo angelsko obleko. Naproti mu prideta dva angela. Primeta ga za roko in ga odpeljeta v nebesa. (Lahko po stopnicah gor.)

GLASBA

MAMA: Veš ... ko gledam to zgodbo o Lojzetu, mi gre kar malo na jok.

OČE *pokima, ji da roko na ramo* Ja, res ... neverjetno, kako je v želji po tem, da bi živel ljubezen, kljub strahu, vztrajal do konca.

MAMA: Ja, saj ... tudi on je bil mlad in prestrašen ...

OČE: In prav zato, ker se niti za ceno smrti ni želel odpovedati ljubezni, ga danes vsi poznamo. Zapisal se je v večnost.

MAMA: Ja, zapisal se je s tem, ko je imel rad — tudi, če je bilo zelo težko.

OČE: In enako velja tudi za nas. Tudi mi smo poklicani, da imamo radi – ne samo takrat, ko nam je lepo skupaj, ampak tudi ko nas drugi ne sprejmejo, ko nas ne razumejo ali nas celo izločajo ali zafrkavajo.

MAMA: ... in tako premagujemo vojne in sovraštvo med nami.

OČE: Otroci, a ste sedaj za, da skupaj ponovimo vzklike vseh dni in se spomnimo, kaj vse nas je Lojze ta teden naučil?

OČE: 1. dan: (izvedemo vzklik): Veselim se - življenje je dar!

Naučili smo se, da je vsako življenje lepo, ker je dar. In to velja tudi, če je naše življenje težko. Ker je dar, se ga lahko veselimo.

MAMA: 2. dan (izvedemo vzklik): Tudi, če boli – življenje je dar!

Spoznali smo, da velikokrat delamo neumnosti, nagajamo in podobno, ko nas kaj boli ali žalosti.

OČE: 3. dan (izvedemo vzklik): Ne udarim nazaj – življenje je dar!

Naučili smo se, da se moramo namesto za vojno med nami, odločiti za to, kar gradi prijateljstvo.

MAMA: 4. dan (izvedemo vzklik): Odgovoren sem – življenje je dar!

Spoznali smo, da moramo biti odgovorni – to pomeni, da se trudimo, da delamo to, kar vemo, da je prav, in upoštevamo druge, ki nas spodbujajo k dobremu. In to tudi ko se nam ne da.

OČE: 5. dan (izvedemo vzklik): Vztrajam v dobrem – življenje je dar!

Naučili smo se, da če vsak dan vztrajamo v malih odločitvah in nalogah, nas to krepi – vsak dan postajamo močnejši in pogumnejši za dobro.

MAMA: In še današnji dan:

6. dan (izvedemo vzklik): Ne boj se nikdar – življenje je dar!

Spoznali smo, da smo poklicani, da imamo radi, tudi če nas je strah, tudi če nas drugi zavračajo, nas ne sprejmejo ... in smo vedno pogumni za dobro.

OČE: Veliko smo se naučili! Naj ti vzkliki odzvanjajo v naših ušesih in v srcih vse leto!

MAMA: Srečno na vseh vaših poteh, otroci!

OČE: Ne boj se nikdar – življenje je dar!

MAMA: Se vidimo naslednje leto!

GLASBA